

Z glosáře Pavla Blatného

FESTIVAL?

Byl jest jeden člověk, bylo mu jakkoliv (lidová) – a byl to autor. Autor – skladatel, který psal pilně koncertní hudbu ke slávě své, item hudby české, jak si namlouval. A jeho díla se pak porůznu provozovala, nahrávala, tiskla a prodávala a některá pak se dostala i na příčku nejvyšší – byla zařazena na hudebních festivalech. Zde se autor propracoval od festivalů uměleckých škol, přes regionální, celostátní až k těm mezinárodním, kde na špici stály prestižní „Festwochen“ v jisté severní evropské metropoli. Autor stanul dokonce sám před symfonickým orchestrem a ukláněl se do všech čtyř stran monumentálního koncertního sálu, obklopujícího ve středu umístěné podium.

Proto přijal jako samozřejmost pozvání na jiné hudební „festi“, tentokrát v metropoli na jihu Evropy, kde měl zaznít dokonce celý koncert z jeho děl. Autor sám (aby nedošlo k omylům) poslal na místo konání všechny hudební materiály, které doložil ještě záznamy na deskách nebo kazetách. V určený čas pak přijel do tohoto města s týdenním předstihem, aby se mohl účastnit zkoušek a vše náležitě připravit. První – leč jen malé – rozladění mu způsobilo sdělení, že festival se nekoná v kýžené metropoli, ale v blízkém malém horském středisku. „Je léto a tady ve městě je velké horko, to je vždycky tam nahoře,“ bylo mu vysvětleno. Větší rozladění však způsobila první zkouška: komorně-orchestrální skladba odpadla (tolik lidí se tam na podium nevejde), skladbu pro žestový sextet přišlo hrát jen žestů pět (tuba odjela s orchestrem do Ameriky), skladba pro basklarinet byla hrána na klarinet (nemáme basklarinetistu), klavírista onemocněl (musíte ho doprovodit maestro sám). A teď to nejhroší: prestižní skladba pro klasické a jazzové hráče – chloubou autorova experimentování – bude hrána jen z desky. (Nesehnali jsme ty jazzmany – ale buďte klidný – dáme na podium velký reproduktor. Také tam byl a byla to síla: vypadal jako proslulá tajemná deska z „Odyssey 2001“.)

Leč navštívme již s autorem očekávaný koncert a vstupme do sálu horského hotelu, kde se celý festival odehrává. Začátek je stanoven na 21,00, jak je zde zvykem, nicméně je tady jen jeden návštěvník a tím je náš autor. „Oni přijdou,“ utěšují autora pořadatelé, „teď už z města vždycky vyjíždějí.“ A skutečně: ve 21,30 už je vidět na horských serpentínách reflektory a do 22,30 je sál skoro plný. Leč – stále se nezačíná. „To víte, maestro XY, madame YX, pan představitel Ten, pan činitel Onen, přijdou vždycky až v jedenáct.“ Ve 23,15 se začíná. Dlouhé řeči – uvítací, představující, uvítací, vysvětlující – autorovi se předává cena, televize si pořizuje vlastní záběry, čas běží a ještě nezazněla ani jedna autorova nota. Konečně již zní – je přesně půlnoc. A protože by program (po odpadnutí orchestrálky) byl kratší, zahajuje – na přání pořadatelů – sám autor na klavír. Na to samozřejmě není připraven, nemá ani s sebou noty, pochvaluje si ale, že umí improvizovat. A tak předstírá, že hraje svou „Kon-

tradikci č.6“ a „Kryptogram in Cis“ či co. Nastává první komplikace: na pódiu hraje sólově klarinetista a do sálu vchází (nečekaně) místní zvědavý horal s vnukem a hlasitě hovoří. Publikum si toho nevšimá, ani na něj nesyčí, horal usedá hned do první řady – blízko starosty, široký klobouk ponechává na hlavě a nenechá se vyrušit z hovoru. Co uneslo publikum, neunesl sólista. Přerušil hru, fistulí ječí „basta!“ a nohou mohutně buší do podlahy. Lidé se baví, berou to jako dohodnutý happening, a skladba má zatím největší úspěch. Přichází komplikace druhá: Do žestového (nyní) kvinteta zaznívají jakési zvuky nejasného původu. Obecenstvo se ohlíží. Že by stereofonní rozsazení hráčů v sále? Konečně všichni chápou, že zvuky jdou zvenčí a pořadatelé zjišťují příčinu: horalovu oslu, uvázanému u plotu hotelu, se buď zalíbila autorova hudba, ke které se přidal, anebo rušila ho ve spánku a jal se protestovat. Autor je sice blízek sebevraždě, ale publikum je vstřícné: bujaře tleská, volá bravo, všechno se líbí – autorova avantgarda i postmoderna, patetické tóny i satirické škleby, včetně horala a osla. Ve 2:30 – po větší pauze – začíná recepce, kde teprve festivaloví hosté sebe „nacházejí“. Ano, tady je ta pravá část festivalového koncertu, zde si porozpráví, povesejí se, posílí, až do pozdních ranních hodin. Autora už nepotřebují, ten také mizí, neboť „jen jedenkrát zahrát přišel, pak již ho nikdo neuslyšel, ani nespátřil“ (Erben).

STARÉ POSUDKY

Šestnáct let po zrušení Svazu československých skladatelů jsem obdržel ze (teprve dnes) likvidovaného archivu dvě tajemné složky, označené jménem mým a mého otce. Zachvěl jsem se radostí, že si – zase po letech – přečtu nějaké kádrové materiály, které se třeba v televizi – kde jsem byl svého času zaměstnán – rozdávaly hned po revoluci. V prvním okamžiku jsem byl zklamán: tyto složky obsahovaly výhradně posudky skladeb zadaných k provedení či finanční odměně. Tedy záležitost ryze odborná, ale jen zdánlivě. Při pečlivém prozkoumání těchto hodnocení je hned patrné, jak sekyrnický duch doby proniká i do zdánlivě odborných soudů – hlavně v padesátých letech. Tehdy jsem teprve studoval, proto budu citovat z posudků na díla mého otce. Tak třeba na písně, komponované na slova Bohuslava Reynka (jaká pošetilost – zadávat skladbu s duchovním obsahem!): „Už Reynek nevyniká původností verše a obsahově je na zcela idealistickém, supernaturalistickém(!) stanovisku, což se projeví i v hudbě.“ Probůh, co je to za blábol, podepsaný pozdějším zasloužilým umělcem s mnoha univerzitními tituly. Vznikl patrně vlivem notného másla na jeho vlastní hlavě, stejně jako u jiného, taktéž významného Mistra, který se „snažil“ podobně: „Mně osobně není vůbec sympatické užití chorálního citátu v 1. větě, nemohu ovšem zjistit zda těch citátů není i více.“ Tak to už zavání udavačstvím, jako nějaké hlášení „vejš“: „Našel jsem tolik a tolik zašifrovaných chorálních témat!“ A už je tu mladý svazák jako hrom, postrach pro pravici i samu levici: v padesátých letech pranýřuje otce za „pražádnou

snahu o socialistický realismus v hudbě“, a v šedesátých letech zase – hledme, hledme – „nechápe absenci technik Nové hudby“! Skutečná vizitka vývoje lidského charakteru. Všechny posudky měly ale společné jedno: na konci stálo podtrženo: „Nedoporučuji k provedení. Nedoporučuji k odměně“. Jak vidíte, citované posudky byly vždy podepsané, což v dalších letech bylo nahrazeno exempláři anonymními – aspoň tím způsobem, že lektorův podpis byl odstřížen. A právě o jednom takovém anonymním posudku bych se chtěl zmínit na závěr. Týkal se opět otce a jeho celovečerního oratoria „Lotr na pravici“, komponovaného na text Jaroslava Durycha. A opět v padesátých letech. Posudek se zásadně liší od předchozích: Je totiž jednoznačně kladný a to nejen k hudební složce díla, ale i k duchovnímu obsahu. A takto v té době hodnotit považují za větší odvalu než takovou hudbu psát. Otec komponoval totiž stále stejně – před válkou, po ní i po nástupu komunismu. Že pak tato díla zadával k provádění či ocenění, bylo spíše výrazem jeho naivity. Jestliže ale lektor (kdo to jen mohl být? – na posudku je jen „v Praze“ a datum) napsal jako závěrečné shrnutí slova: „Já, za svoji osobu musím autorovi vyjádřit jen obdiv a úctu k jeho výsledkům v duchovní hudbě.“ Musím pak před ním smeknout a poděkovat mu za tuto podanou pomocnou ruku. Dodejme ale ještě jako pointu, že ani toto kladně hodnocené dílo nebylo za otcova života provedeno, tím méně pak finančně odměněno.

MOJE DEFINITIVNĚ POSLEDNÍ SKLADBY

Tím myslím ovšem skladby orchestrální, psané vždy pro symfonický orchestr. Ostatními drobnostmi se totiž nezabývám, považuji je jen za takový nutný doprovodný potěr. Takže počněme – jak píše Jirásek ve Starých pověstech českých.

První takové dílo jsem napsal před 10 lety. Slavil jsem jedno jubileum a řekl jsem si: „A dost! Teď je čas udělat tlustou čáru, dílo uzavřít a věnovat se sladké stařecké nečinnosti.“ Navíc tato tlustá čára měla reprezentativní ráz: Skladba byla objednána přímo z New Yorku a tam také zazněla její premiéra. Název měla „Píseň pro orchestr“ a do programu jsem v autorském vyjádření připsal – „Je to vlastně moje píseň labutí“. To vzbudilo jistou pozornost. Když se blížilo jubileum další, byl jsem postižen různými neduhy, z nichž ten nejhorší skončil na chirurgickém operačním stole, kde mi byl vyroben slušivý trojitý by-pass. Tomu ovšem předcházelo mé rozhodnutí (pro případ, že bych operaci nepřežil): Musím se s životem rozloučit patřičně reprezentativně: I vznikl orchestrální melodram Meditace nad básní Susanne Renaud, který případně začíná slovy „Pojď duše ubohá, je čas jít“. Skladbu jsem dopisoval ještě na předoperačním oddělení u profesora Černého a na titulní stranu jsem napsal „K provedení po mém úmrtí“, item tak to bylo napsáno v programech

koncertů, které se posléze uskutečnily v Brně, Praze, Zlíně, Ostravě a kde jsem se – pro publikum překvapivě – chodil klanět, přebírat nepohřební kytice či podepisovat se na programy ještě stále živou rukou. Blížilo se jubileum další a moje předsevzetí již nic netvořit bylo znovu ohroženo. Tentokrát – pro v Brně žijícího autora – přišla neuvěřitelná nabídka z našeho hlavního města, a to přímo z Pražského jara – vytvořit pro tento takřka posvátný festival orchestrální skladbu. Jen šílenec by takovou nabídku odmítl. A já, pokud vím, tak co žiji, jsem se mockrát choval jako blázen, ale jako šílenec nikdy. I vznikla skladba „Erbeniáda“ a její provedení ve Smetanově síni, které předčilo všechna moje očekávání, mělo být tentokrát už opravdu definitivním závěrem mého celoživotního muzikantského snažení. Začal jsem tedy již naposled aktivovat své dny tvůrčí nečinnosti, pln radosti, že tentokrát (od prvního rozhodnutí už uplynulo 10 let) své předsevzetí dodržím. Jenže, jenže přišla nabídka opět od jistého festivalu a opět taková, které bylo záhodno vyhovět. Váhal jsem a meditoval nad sebou „co jsem to za člověka“ (jak se zpívá v Janáčkově), až jsem si uvědomil, co říkají Američané: Vše se dá vyřešit, a co říkají Češi: Vše se dá obejít. Takže už skladbu píši – je sice pro orchestr, ale jen smyčcový – vlastně je to takový rozšířený kvartet. Tedy komořina, potěr, a to si mohu dovolit. Limit své poslední skladby, což je výše citovaná „Erbeniáda“, vlastně nepřekročím. Ale pak, až dílko dokončím, pak už budu opravdu jen odpočívat, koukat Pánu Bohu do oken, zevlovat a lelkovat, zahálet a do sytosti lenořit.

PAVEL BLATNÝ